Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

Iphondo leMpuma Kapa: Isebe leMfundo
Provinsie van die Oos Kaap: Department van Onderwys
Porafensie Ya Kapa Botjahabela: Lefapha la Thuto

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

SEPTEMBER 2026

GESKIEDENIS V1 ADDENDUM

Hierdie addendum bestaan uit 14 bladsye.

Free past papers & memos at studypapers.co.za

VRAAG 1: WAAROM HET DIE KOUE OORLOG-SPANNING OOR BERLYN TUSSEN 1958 EN 1961 TOT DIE BOU VAN DIE BERLYNSE MUUR GELEI?

BRON 1A

Die bron hieronder verduidelik die toenemende spanning van die Koue Oorlog oor Berlyn tussen 1958 en 1960.

Opsoek na 'n manier om die vloei van mense van oos na wes te stop en 'n manier om die groeiende militêre mag van Wes-Duitsland te beperk, het Khruschev in sy toespraak in November 1958 daarop aangedring dat dit tyd was vir die Verenigde State om uit die stad te onttrek.

Die Weste het sy toespraak as 'n ultimatum geïnterpreteer, en die VS President Dwight Eisenhower het vasbeslote geword om nie aan die Sowjet-eise toe te gee nie. In plaas daarvan het die twee kante in die somer van 1959 'n konferensie van ministers van buitelandse sake in Genéve geopen en 'n poging aangewend on 'n nuwe ooreenkoms oor Berlyn te onderhandel. Khrushchev wou hê dat die Westerse troepe uit Wes-Berlyn moes wegkom as 'n voorloper tot die hereniging van die stad, maar Eisenhower het geglo dat die beskerming van die vryheid van Wes-Berlyn 'n voortdurende Amerikaanse teenwoordigheid vereis.

Alhoewel Khrushchev en Eisenhower tydens die gesprekke by Camp David in die Verenigde State in 1959 vordering gemaak het in die rigting van wedersydse begrip, het die verhouding gespanne geraak nadat die Sowjetunie in 1960 'n Amerikaanse U-2-spioenasievliegtuig afgeskiet het wat Sowjet-gebied ondersoek het. In die nasleep van hierdie voorval, het daar min hoop op 'n politieke skikking gelyk. Op daardie stadium het die gesprekke gestaak, en die Sowjet-Premier het bereid gelyk om te wag vir die Amerikaanse presidentsverkiesing sodat hy van vooraf met die inkomende administrasie kon werk.

[*Uit https://history.state.gov/milestones/1953-1960/berlin-crises?utm. Toegang verkry 26/01/2026*]

Free past papers & memos at studypapers.co.za

BRON 1B

Hierdie bron is 'n uittreksel uit 'n toespraak deur Nikita Khrushchev oor die Duiste Demokratiese Republiek en Berlyn, in Moskou op 10 November 1958.

Die imperialiste het die Duitse vraagstuk in 'n blywende (hoof)bron van internasionale spanning verander. Die heersende kringe van Wes-Duitsland doen alles om militêre passies teen die Duiste Demokratiese Republiek en al die sosialistiese lande aan te wakker. Toesprake deur Kanselier Adenauer en Minister van Verdediging Strauss, die atoombewapening van die Bundeswehr* en verskeie militêre oefeninge spreek almal van 'n definitiewe tendens in die beleid van die heersende kringe van Wes-Duitsland.

Ons wil die leiers van die Federale Republiek Duitsland waarsku: Die pad wat Wes-Duitsland vandag volg, is 'n pad wat gevaarlik is vir vrede in Europa en noodlottig vir Wes-Duitsland self. Inderdaad, kan realisties denkende politici vandag hoop op die sukses van 'n nuwe "mars na die Ooste"?

Geen toesprake deur Kanselier Adenauer of sy Minister Strauss kan die magsbalans ten gunste van imperialisme verander nie. Om teen die Ooste te marsjeer, sou beteken om vir Wes-Duitsland tot die dood te marsjeer. Dit is hoog tyd om te besef dat die tye toe die imperialiste straffeloos vanuit "posisies van mag" kon optree, verby is om nooit weer terug te keer nie. Hulle moet ook nie vergeet van die geografiese ligging van Wes-Duitsland wat – met militêre tegnieke soos hulle vandag is – nie 'n enkele dag van moderne oorlogvoering sou oorleef nie.

Ons wil nie nog 'n militêre konflik hê nie. Dit sou noodlottig wees vir Wes-Duistand en sou ongekende rampe vir die mense van ander lande bring.

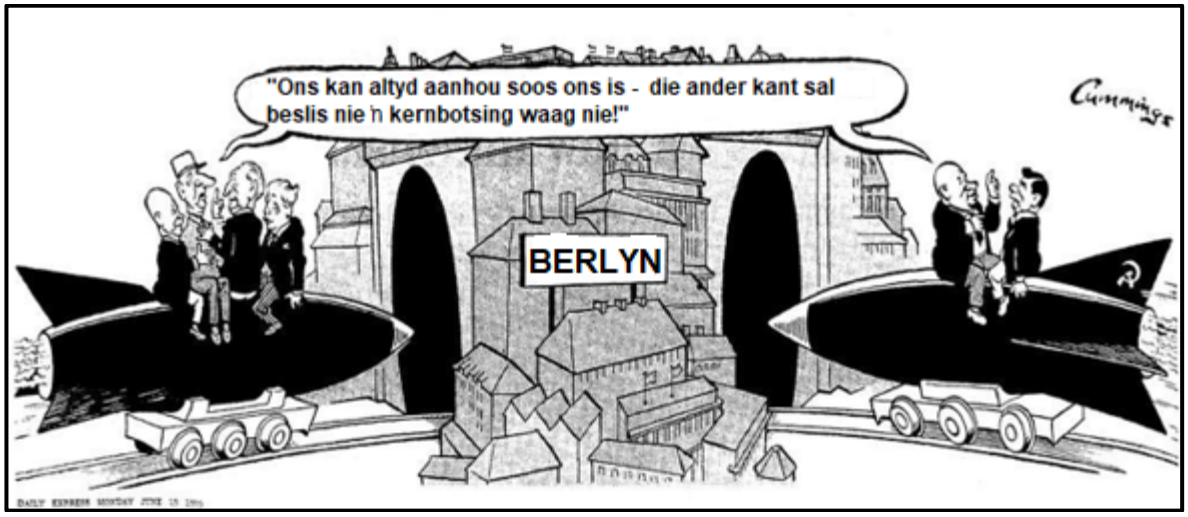
[*Uit United States-Department of State. Documents on Germany 1944-1985. Washington: Department of State,[s.d.]. 1421 p. (Department of State Publication 9446). p. 542–546*]

***Gewapende magte van die Federale Republiek Duitsland**

Free past papers & memos at studypapers.co.za

BRON 1C

Die spotprent hieronder, gepubliseer op 15 Junie 1959 deur die Britse spotprettekenaar, Michael Cummings, oorweeg die risiko van militêre konfrontasie tussen die Westerse moondhede en die Sowjetunie.

[*Source: Daily Express. 15.06.1959, London.*]

Free past papers & memos at studypapers.co.za

BRON 1D

Die bron hieronder is 'n uittreksel uit 'n boek, *The Berlin Wall: Its beginnings, its fall and its consequences*. Dit verduidelik die konstruksie van die Berlynse Muur in Augstus 1961 en ondersoek waarom dit gebou is en hoe dit anders deur die DDR en die Westerse wêreld beskou is.

Op 13 Augustus 1961, het die DDR begin met die bou van die gedugte versperring. Die muur het Wes-Berlyn effektief afgesny van die res van Oos-Duistland, insluitend Oos-Berlyn, wat die fisiese en ideologiese skeiding tusen kommunisie Ooste en die Kapitalistiese Weste verstewig het.

Die struktuur self was veel meer as net 'n muur: dit was 'n uitgebreide stelsel van versterkings (verdediging). Dit het massiewe betonmure, wagtorings en 'n wye uitgestrektheid (gebied) ingesluit, bekend as die "doodstrook". Die Berlynse Muur was nie bloot 'n versperring ter wille van skeiding nie: dit was 'n kragtige voorstelling van die DDR se vrees dat sy burgers die sogenaamde superieure sosialistiese staat sou ontsnap.

Die DDR-owerhede het amptelik na die Muur verwys as die "Anti-Fascistiese Beskermingwal" en beweer dat dit gebou is om Oos-Duitsland te beskerm teen fascistiese elemente wat moontlik die sosialistiese republiek wou ondermyn. Vir die DDR-leierskap het die Muur die verdediging van 'n staat gesimboliseer wat hulle beskou het as die ware beliggaming (simbool) van die volk se wil om sy regverdige samelewing te skep, vry van kapitalistiese invloede. In die oë van die Westerse wêreld was die Muur egter 'n instrument van onderdrukking, wat gebruik is om vryheid te beperk eerder as om dit beskerm.

In teenstelling hiermee het die Wes-Berlynse regering, onder leiding van burgermeester Willy Brandt, die term "Muur van Skaamte" geskep om die Berlynse Muur te beskryf. Dit was 'n sigbare, tasbare voorstelling van die "Ystergordyn" wat Europa verdeel en Oosblok lande van die demokrasieë van Wes-Europa geskei het.

[*Uit Mass, K. (2024). The Berlin Wall: Its beginnings, its fall and its consequences.*]

Free past papers & memos at studypapers.co.za

VRAAG 2: HOE HET DIE BETROKKENHEID VAN SUPERMOONDHEDE TYDENS DIE KOUE OORLOG DIE ANGOLESE BURGEROORLOG BEÏNVLOED?

BRON 2A

Die bron hieronder is 'n uittreksel uit 'n boek, *The Origins of the Angolan Civil War: Foreign Intervention and Domestic Political Conflict, 1961–76.* Dit bied 'n historiese oorsig van die Angolese Burgeroorlog, met die klem op die transformasie daarvan van 'n plaaslike post-koloniale magstryd na 'n beduidende Koue oorlog-volmagkonflik (Proxy oorlog).

Een van die Angolese bewerings wat Portugese kolonialisme beveg het, het in 1962 belowe om die Koue Oorlog uit Angola te hou. Soos dit geblyk het, was sy beloftes tevergeefs. In 1975, na die ineenstorting van Portugese kolonialisme, het 'n burgeroorlog tussen Angolese uitgebreek. Die Angolese het onder mekaar gesukkel om te bepaal watter beweging die leisels van die nuut onafhanklike staat sou oorneem en eksterne ondersteuners ingebring. Teen die tyd dat die algemene konflik laat in 1975, vroeg in 1976 onder die algemene aandag van die wêreld gekom het, het dit sy plaaslike oorsprong oortref.

Selfs vandag word die Angolese burgeroorlog van 1975–76 steeds bestudeer as 'n episode van die Koue Oorlog, een wat sy relatiewe belangrikheid vir die toestand van supermoondheid wedywering oortref het, maar wat nietemin deel is van die geskiedenis van Oos-Wes-konflik. Die Sowjetunie se ambassadeur in die Verenigde State het destyds verklaar dat Angola een van die mees akute streekspunte van konfrontasie tussen Moskou en Washington was … wat 'n negatiewe impak op die proses van détente tussen supermoondhede gehad het. Die belangrikste is dat Angola die plek was waar duisende Kubaanse troepe geland (aan wal gegaan) het nadat hulle die Atlantiese Oseaan oorgesteek het en 'n beslissende impak op die militêre uitkoms van die konflik gehad het.

Selfs nadat die burgeroorlog in 1976 tot 'n einde gekom het, het die algemene Koue Oorlog-parameters (raamwerk) van die konflik nie verander nie en het dit die Angolese stryd om mag aanhoudend (voortdurend) oorvleuel. 'n Tweede, lang en verkwistende burgeroorlog het amper onmiddellik begin en tot in die vroeë 1990's geduur. Gedurende daardie tydperk het beide die Sowjetunie en die Verenigde State voortgegaan om die situasie in Angola deur die prisma (oogpunt) van die Koue Oorlog te beskou.

[Uit *Guimarães, F. A. (2001) The Origins of the Angolan Civil War: Foreign Intervention and Domestic Political Conflict, 1961–76. Basingstoke: Palgrave Macmillan.*]

Free past papers & memos at studypapers.co.za

BRON 2B

Die bron hieronder, is 'n uittreksel uit 'n boek, *Angola and US-African Foreign Policy: The Unintentional Realist.* Dit verduidelik hoe die Angolese Burgeroorlog die Angolese samelewing ernstig benadeel het, terwyl dit terselfdertyd spanning tussen die Verenigde State en die Sowjetunie vererger het.

Die Angolese Burgeroorlog 1975–1976 bied 'n interessante insig in een van die mees vermybare en ongelukkige episodes in die Koue Oorlog-geskiedenis. Die volmagkonfrontasie (proxy konfrontasie) tussen die die Verenigde State (ys) en die Sowjette vir invloed in die land het tot 'n katastrofies eskalasie (uitbreiding) van die burgeroorlog, tot groot langtermyn nadeel van die Angolese samelewing gelei.

In 'n breër konteks, het dit tot 'n afname in die VSA-Sowjet-betrekkinge bygedra, die gebroke Amerikaanse politiese konsensus oor die lesse van Viëtnam blootgelê en gehelp om die reputasie van Henry Kissinger as 'n heersende (superieure) wêreldstaatsman te beskadig. Die Sowjet-ambassadeur in die VSA, Anatoly Dobrynin, het die scenario opgesom toe hy opgemerk het: "Angola het 'n kajuit van internasionale ambisie geword wat ver bo die belangrikheid daarvan vir enigiemand strek, nie die minste nie vir die ongelukkige mense van Angola self."

Inderdaad, die gebeure van die Angolese konflik en die rol wat die VSA in die eskalasie (uitbreiding) daarvan gespeel het, is 'n uitstekende voorbeeld van hoe Henry Kissinger se gebrek aan streeksbegrip gehelp het om die Amerikaanse betrekkings met Afrika te ondermyn (verswak).

[Uit *O'Sullivan, S. (2019). Kissinger, Angola and US–African Foreign Policy: The Unintentional Realist. Routledge (Taylor & Francis Group*]

Free past papers & memos at studypapers.co.za

BRON 2C

Die bron hieronder is 'n uittreksel uit 'n artikel wat in die *Guardian*-koerant gepubliseer is, en verduidelik die VSA se betrokkenheid by die Angolese Burgeroorlog tydens die Koue Oorlog.

Nadat hy die vasteland jare lank grootliks geïgnoreer het, het Henry Kissinger, wat die VSA se buitelandse beleid van 1969 tot 1976 as minister van buitelandse sake gevorm het, in die 1970's betrokke geraak by opeenvolgende krisisse in Ethopië, Angola en Rhodesië.

Die VSA se ingryping in Angola het die opkomende konflik daar gekompliseer (vererger) wat gevolg het op Portgual se onttrekking uit sy Afrika-kolonies nadat die fascistiese diktatorskap in 'n staatsgreep in Lissabon omvergewerp is. Bekommerd dat die kommunistese MPLA-magte aan bewind sou kom en die weg sou baan vir Sowjet-invloed, het Kissinger die VSA in 'n langdurige betrokkenheid in Angola gelei.

Die gevolglike oorlog, wat in 2002 na 27 jaar geëindig het, het tot 1 miljoen mense gedood. 'n Verdere 4 miljoen mense is ontwortel (verskuif); ongeveer 70 000 het ledemate verloor. Aan die einde van die konflik het byna twee derdes van die Angolese nie toegang tot drinkwater gehad nie. Die aantal babasterftes was ewe skokkend.

Nancy Mitchell, 'n historikus van die Koue Oorlog in Afrika, het gesê: "Hy (Kissinger) het die situasie in Angola van die begin af verkeerd gelees."

Gedurende die geweld is belangrike burgerlike instellings vernietig: skole, hospitale en regeringsgeboue oor groot dele van die land.

Met die oorlog, wat dikwels 'n gebrek aan duidelike frontlinies te midde van seisoenale offensiewe gehad het, is groot dele van die bevolking na "grys sones" verban waar humanitêre agentskappe gesukkel het om te opereer en dikwels deur die vegters uitgebuit is. Angola is een van die mees gemynde lande ter wêreld, en die swaar gebruik van anti-personeeltoestelle het landbou ontwrig en beweging in landelike gebiede bedreig.

*[*Uit *Beaumont, P. Kissinger at 100: The 'bloody, dreadful, filthy' Angolan civil war – in pictures.]*

Free past papers & memos at studypapers.co.za

BRON 2D

Die spotprent deur Etta Hulme, getiteld "*Kissinger in Absentia*," is op 3 Augustus 1976 in die *Fort Worth Star-Telegram* gepubliseer.

*[*Uit *University of Texas at Arlington Libraries, Special Collections. Available Online: https://sites.libraries.uta.edu/ettahulme/image/20087415. Toegang op 30/01/2026]*

*** Absentia (Afwesigheid) – nie teenwoordig nie**
*** Meddling – inmenging**

VERTALING:

INMENGING IN AFWESIGHEID SAKE NOU, NEEM EK AAN …
IS AFWESIGHEID ENIGE PLEK NABY ANGOLA?

Free past papers & memos at studypapers.co.za

VRAAG 3: HOE HET VRYHEIDSOMER RASSEDISKRIMINASIE EN KIESERONDERDRUKKING IN DIE SUIDELIKE VERENIGDE STATE IN 1964 UITGEDAAG?

BRON 3A

Die bron hieronder, geneem uit 'n boek, geskryf deur Bruce Watson, beklemtoon die begin van die vryheidsomer in 1964.

Kollegestudente van oor die hele land het op Mississippi toegesak. Organiseerders het dit die Mississippi-somerprojek genoem, maar die somer van 1964 sou bekend word as Vryheidsomer.

Toe die nuus van die somerprojek uitgelek het, het dit woede en bitterheid veroorsaak. Het Noordelikes nie na die Burgeroorlog na Mississippi gestroom nie? En nou kom hulle terug. 'n "Inval", het sommige Mississippiane dit genoem. Goewerneur Johnson het verklaar, "Ons gaan sien dat wet en orde gehandhaaf word, en in Mississippi-styl gehandhaaf word," Jackson, Mississippi se hoofstad, het sy polisiemag versterk met haelgewere, traangas en 'n ses-ton-tenk.

Wit landelike Mississippiane het paraffien, haelgewere en dinamiet opgegaar. Nuwe lewe het in die Ku Klux Klan, die ondergrondse terroriste en rassistiese organsasie, ingevloei.

Voordat die somer geëindig het, sou swart kerke aan die brand gesteek word. Huise en Vryheidhuise sou gebombardeer word. Geweld van alle soorte – insluitend moord – sou uitbreek. Die geweld sou inderdaad die nasie se aandag op Mississippi vestig. Maar Vryheidsomer sou meer as net geweld wees.

Daardie somer het Amerika begin verander. President Lyndon B. Johnson het die baanbrekende Burgerregtewet onderteken. Stadig, teësinnig het die "Slegs Blankes"–tekens van middagete-toonbanke en waterfonteine regoor die Suide begin verdwyn. Intussen het etlike honderde studente en hul gasgesinne in Mississippi vir Amerikaners, swart en wit, gewys hoe om mekaar met ongewone ordentlikheid te behandel.

[Uit *Waton, B. (2020) Freedom Summer for Young People. Adapted by R. Stefoff. New York: Triangle Square*.]

Free past papers & memos at studypapers.co.za

BRON 3B

Hierdie bron hieronder verduidelik die Vryheidsomerveldtog van 1964, met die fokus op hoe vrywilligers opgelei en ontplooi is om kierseronderdrukking en rasse-ongelykheid in Mississippi uit te daag.

Op 14 Junie 1964 het die eerste groep somervrywilligers begin oefen by Western College for Women in Oxford, Ohio. Van die ongeveer 1 000 vrywilligers was die meerderheid wit noordelike kollegestudente uit middel- en hoërklas agtergronde. Die opleidingsessies was bedoel om vrywilligers voor te berei om swart kiesers te registreer, geletterheid en burgerlike wetenskap by Vryheidskole te onderrig.

Kierserregistrasie was die hoeksteen (fondasie) van die somerprojek. Alhoewel ongeveer 17 000 swart inwoners van Mississippi probeer het om in die somer van 1964 te registreer om te stem, is slegs 1 600 van die voltooide aansoeke deur plaaslike registrateurs aanvaar. Hierdie pogings het die behoefte aan federal stemregwetgewing beklemtoon en politieke momentum vir die Stemregwet van 1965 geskep.

In ’n poging om Mississippi se afsonderlike en ongelyke openbare onderwysstelsel aan te spreek, het die somerprojek 41 Vryheidskole gestig wat deur meer as 3 000 jong swart studente regoor die staat bygewoon is. Benewens wiskunde, lees en ander tradisionele kursusse, is studente ook swart geskiedenis, die filosofie van die burgerregtebeweging en leierskapvaardighede geleer, wat hulle die intellektuele en praktiese gereedskap gegee het om die stryd voort te sit nadat die somervrywilligers vertrek het.

King het Greenwood, Mississippi, besoek om die steun van die Southern Christian Leadership Conference vir die somerprojek te toon en swart Mississippiane aan te moedig om te stem ten spyte van die geweld en intimidasie.

[Uit *King Institute at Stanford University. n.d. Freedom Summer. Stanford University. Available from the Martin Luther King, Jr. Research and Education Institute*]

Free past papers & memos at studypapers.co.za

BRON 3C

Die uittreksel hieronder is uit 'n boek geskryf deur Eerw. Ed King, 'n prominente burgerregte aktivis, en Thomas Watts, wat beskryf hoe burgerregte-aktiviste rassedriskriminasie en kieseronderdrukking in Mississippi uitgedaag het deur middel van kierserregistrasie-veldtogte, Vryheidskole en gemeenskapswerk op grondvlak.

Aktiviste van wat bekend geword het as die Vryheidsomer, het katoenlande en swart woonbuurte besoek en mense aangespoor en opdrag gegee om te registreer om te stem. Hulle het by plaaslike gesinne gewoon en Vryheidskole gebou waar swart mans, vroue en kinders burgerlike wetenskap, swart geskiedenis, kuns, musiek en drama geleer is.

Baie wit Mississippiane het dit as 'n "inval" gesien. Kongreslid Thomas Abernathy het geskryf: "Aanstigters (oproermakers) in die burgerregtebeweging … het maande lank noukeurig strategie en taktiek vir wanorde in ons staat gekarteer (uiteengesit)". Goewerneur Paul B Johnson Jnr het verklaar: "Ons gaan nie toelaat dat 'n groep buitestaanders inkom en 'n wig in die eenheid van die staat indryf nie." Sy definisie van "eenheid" het swart Mississippiane uitgesluit.

Die bedreiging van geweld was konstant. Een studentevrywilliger het erken: "Mississippi gaan hierdie somer hel wees … elke lid van die Mississippi-personeel is ten minste een keer aangerand en hy wat nie geskiet is nie, is skaars."

Ten spyte van intimidasie het vrywilligers aangehou. Hulle het huis vir huis gewerk en swart burgers aangemoedig om te registreer, al het registrateurs hulle dikwels geweier onder valse bewerings van "ongeletterheid". Vyf-en-dertig kerke is aan die brand gesteek, dosyne huise gebombardeer en moorde het die nasie geskok. Tog het Vryheidsomer nasionale aandag getrek: dokters, prokureurs, geestelikes en selfs Martin Luther King Jnr het na Mississippi gekom.

President Lyndon B. Johnson het die baanbrekende Burgerregtewet onderteken, en stadig maar seker het "Slegs Blankes"-tekens begin verdwyn. Vryheidsomer het Amerika gewys dat rassedisrkriminasie en kieseronderdrukking deur moed, solidariteit en grondvlak-aktivisisme uitgedaag kan word

[Uit *King, E., & Watts, T. (2014). Ed King's Mississippi: Behind the Scenes of Freedom Summer. University Press of Mississippi.*]

Free past papers & memos at studypapers.co.za

BRON 3D

Die foto hieronder is geneem en gepubliseer tydens Vryheidsomer in 1964, as deel van die nasionale mediadekking van die burgerregtebeweging. Dit is vasgelê deur fotojoernalis Ted Polumbaum, wat die veldtog vir *Time*-tydskrif gedokumenteer het.

[Uit *https://www.freedomforum.org/freedom-summer-1964/*. *Toegang op 02/02/2026*]

Free past papers & memos at studypapers.co.za

ERKENNINGS:

Visuele bronne en ander historiese bewyse is uit die volgende geneem:

https://history.state.gov/milestones/1953-1960/berlin-crises?utm.

Beaumont, P. Kissinger at 100: The 'bloody, dreadful, filthy' Angolan civil war – in pictures.]
Daily Express. 15.06.1959, London

Guimarães, F. A. (2001) The Origins of the Angolan Civil War: Foreign Intervention and Domestic Political Conflict, 1961–76. Basingstoke: Palgrave Macmillan

https://sites.libraries.uta.edu/ettahulme/image/20087415.

https://www.freedomforum.org/freedom-summer-1964/.

King Institute at Stanford University. n.d. Freedom Summer. Stanford University. Available from the Martin Luther King, Jr. Research and Education Institute

King, E., & Watts, T. (2014). Ed King's Mississippi: Behind the Scenes of Freedom Summer. University Press of Mississippi.

Mass, K. (2024). The Berlin Wall: Its beginnings, its fall and its consequences

O'Sullivan, S. (2019). Kissinger, Angola and US–African Foreign Policy: The Unintentional Realist. Routledge (Taylor & Francis Group]

United States-Department of State. Documents on Germany 1944-1985. Washington:

Department of State,[s.d.]. 1421 p. (Department of State Publication 9446). p. 542-546]

Watson, B. (2020) Freedom Summer for Young People. Adapted by R. Stefoff. New York: Triangle Square.

Kopiereg voorbehou

Free past papers & memos at studypapers.co.za